

Received: 29/01/2025

Accepted: 22/07/2025

* Corresponding Author's E-mail:
farsian@um.ac.ir

Narrative Analysis of Retrospection and Anticipation in the Story *The Leap of Memories Tomorrow* from the Perspective of Gérard Genette's Theory

Sara Soroush¹, Mohammadreza Farsian^{*2}

Abstract

This article examines the role of Mohammad Qassaa, a translator and researcher in literature, in the expansion of science fiction and children's literature in Iran. By analyzing the narrative of the story *Leap of Memories the Next Day*, it provides an opportunity to introduce this genre to Iranian audiences and young writers. Qassaa's story, utilizing specific techniques, guides the reader into the world of memories and the challenges faced by its characters. The article also emphasizes the importance of narrative time and explores the duality between story time and narrative time. Qassaa enhances the appeal and suspense of the story by employing techniques of multiple timelines and using flashbacks and flash-forwards. The main conflict of the story relates to a unique spaceship in orbit around Earth, which is trapped in an energy field under the supervision of "Johnson."

1. PhD Student in French Literature, enrolled in a joint doctoral supervision (cotutelle) program between Sorbonne Nouvelle University Paris 3, France, and Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

<https://orcid.org/0009-0003-3329-8827>

2. Professor of French language and literature Department, faculty member, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

<https://orcid.org/0000-0001-6001-7419>

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY - NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

This story includes three parallel narratives that, through the technique of retrospection, uncover the truth about the spaceship and depict 170 years of history in less than 50 pages. This positive momentum from Rimmon Kenan's perspective enables the reader to connect with various times of the story and become familiar with technological advancements and social transformations. Ultimately, the technique of condensation and other narrative methods contribute to a captivating presentation of the story, providing a foundation for reflection on science, power, and its consequences.

Keywords: science fiction literature, narrative time, flashback, conciseness

1. Introduction

In the early twentieth century, the emergence of new theories in literature and the social sciences led to a more systematic study of narrative (Sterne, 1979, p. 5). Influenced by structuralist and post-structuralist approaches, scholars focused on narrative analysis and the production of meaning within texts.

As the pace of everyday life increased, readers' expectations also changed. Painful or distressing events came to be preferred in shorter narrative duration, while pleasant experiences were expected to last longer. Over time, this tendency shaped perceptions of narrative temporality.

Mohammad Ghasa's narrative is similarly modern. Its temporal organization and narrative structure rely on techniques that correspond to the science-fiction genre. Through flashbacks in the characters' lives, Ghasa explores the importance of memory and its influence on human experience. The narrative duration, particularly the time span associated with the phenomenon of "jumping," can be examined through the event's beginning and end within the story.

In *Jahesh: Khaterat-e Rooz-e Ba'd* (*The Leap: Memories of the Next Day*), the use of multiple temporal layers, together with flashback and flashforward techniques, increases suspense and narrative appeal.

Research Questions

This study aims to examine which mode of narrative order Mohammad Ghasa' relies on most extensively in presenting and narrating scientific achievements. What temporal spans and narrative segments of the story are affected by retrospective narration (analepsis), and how does this technique contribute to the development of the narrative? Do analepses and prolepses, as devices for constructing the overall temporal framework of the narrative, possess an abstract or a concrete dimension? How does the distinctive technique employed in the temporal narration of this story correspond to contemporary human beings or to the future of humanity? Finally, how does the narrative duration in *Jahesh: Khaterat-e Rooz-e Ba'd* (*The Leap: Memories of the Next Day*) contribute to identifying and defining the genre of the work?

2. Literature Review

Mohammad Ghasa', in his research work *A Study of Science Fiction Literature and Scientific Thought* (2017), analyzes his own works and examines the cultural, social, and philosophical impacts of science fiction literature on different societies. Robert Bly, in his work entitled *Science in Science Fiction Literature* (2014), attempts to trace the origins of several contemporary technologies and scientific developments in science fiction stories written decades ago.

The article "The Origins of Science Fiction before the Formation of the Genre" (Farhadpour, 2004), published in the fourteenth volume of *Farabi Journal*, explains that in the seventeenth century, the concept of science underwent significant transformations and became based on inductive reasoning and experimental methods. The same journal also published Farhadpour's study entitled "Icons of Science Fiction Literature" (Farhadpour, 2004). In this research, science fiction

literature is characterized as representing a world different from the real world.

3. Methodology

This study examines narrative time in Mohammad Ghasa's *Jahesh: Khaterat-e Rooz-e Ba'd* (*The Leap: Memories of the Next Day*) from a narratological perspective based on Gérard Genette's theory. Using a descriptive-analytical method, it investigates story time, narrative time, and the relations among order, duration, and frequency. Emphasizing the distinction between events and their representation, the study analyzes temporal deviations, analepses, and prolepses. It also explores narrative speed and duration in relation to science fiction. Drawing on Namvar Motlagh (2023) and Abbott (2019, p. 28), it examines time as a means of organizing experience and meaning.

4. Results

This story consists of three parallel narratives that employ analepsis (flashback) to reveal the truth about the spacecraft and its creation. The flashback reaches 170 years into the past, while the narration combines narrative speed, mental pauses, and descriptive passages to create realism. Through decreasing duration (temporal compression), the author presents a 170-year historical period in fewer than 50 pages, making narrative speed much greater than event duration. This acceleration enables readers to connect different temporal layers while understanding major technological developments and social transformations.

The interplay of speed, pauses, and description enhances the story's impact and clarifies its complexities and the challenges faced by the characters. These techniques strengthen connections among the narrative strands shaped by the scientific achievements of the Mutation Group and raise questions about science, power, and their consequences. Although science fiction is commonly associated with prolepsis and future-oriented expectations, the author presents scientific developments through memories and returns to the past. Ultimately, the narrative combines prolepsis with decreasing duration.

تحلیل روایتی پس‌نگر و پیش‌نگر در داستان جهش خاطرات روز بعد،

اثر محمد قصاع از منظر نظریه ژرار ژنت

سارا سروش^۱، محمدرضا فارسین^{۲*}

(دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۰ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۳۱)

چکیده

این مقاله به بررسی نقش محمد قصاع، مترجم و پژوهشگر ادبیات، در گسترش ادبیات علمی - تخیلی و ادبیات کودک و نوجوان در ایران می‌پردازد. با تحلیل روایت داستان جهش خاطرات روز بعد، امکان معرفی این ژانر به مخاطبان ایرانی و نویسندگان جوان فراهم می‌شود. داستان قصاع، با استفاده از تکنیک‌های خاص، خواننده را به دنیای خاطرات و چالش‌های شخصیت‌ها هدایت می‌کند. مقاله همچنین بر اهمیت زمان روایت تأکید دارد و به بررسی دوگانگی میان زمان داستان و زمان روایت می‌پردازد. قصاع با به‌کارگیری تکنیک‌های چندزمانی و استفاده از فلش‌بک‌ها و فلش‌فوروارد، جاذبه و تعلیق داستان را افزایش می‌دهد. گره اصلی داستان به یک سفینه عجیب در

۱. دانشجوی دکتری مشترک ادبیات فرانسه دانشگاه سوربن نوول پاریس ۳، فرانسه و دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

<https://orcid.org/0009-0003-3329-8827>

۲. استاد گروه زبان و ادبیات فرانسه، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

*farsian@um.ac.ir

<https://orcid.org/0000-0001-6001-7419>

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY - NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

مدار زمین مربوط می‌شود که تحت سرپرستی «جانسون» در میدان انرژی گیر افتاده است. این داستان شامل سه روایت موازی است که با تکنیک پس‌نگری به کشف حقیقت درباره این سفینه پرداخته و روایت داستانی ۱۷۰ ساله را در کمتر از ۵۰ صفحه به تصویر می‌کشد. این شتاب مثبت از منظر ریمون کنان، خواننده را قادر می‌سازد تا با زمان‌های مختلف داستان ارتباط برقرار کند و با پیشرفت‌های تکنولوژیکی و تحولات اجتماعی آشنا شود. درنهایت، تکنیک تلخیص و دیگر روش‌های روایی به ارائه‌ای جذاب از داستان کمک کرده، زمینه‌ای برای تفکر درباره علم، قدرت و پیامدهای آن فراهم می‌آورند.

واژه‌های کلیدی: ادبیات علمی - تخیلی، زمان روایت، فلش بک، تلخیص.

۱. مقدمه

بسیاری از پژوهشگران بر این باورند که نخستین روایت‌ها از اساطیر و متون دینی نشئت گرفته‌اند. این روایت‌ها سعی داشتند تا چیستی و چرایی جهان را برای انسان توضیح دهند و به نوعی پاسخ‌گوی نیازهای انسانی به داستان‌گویی بودند. لارنس استرن^۱ در سال ۱۹۷۹ مفهوم «روایت عقب‌گردی» را معرفی کرد که براساس آن، تاریخ‌نگاران سعی در فهم ذهنیت مردم و زندگی گذشته داشتند. در اوایل قرن بیستم، با ظهور نظریه‌های جدید در ادبیات و علوم اجتماعی، مطالعه روایت به صورت جدی‌تری دنبال شد (استرن، ۱۹۷۹، ص. ۵). این دوره تحت تأثیر نظریه‌های ساختارگرایی و پس‌ساختارگرایی، به تحلیل روایت و معانی در متن‌ها پرداخت. به تدریج سرعت در امور روزمره مردم موجب شده است که خاستگاه‌ها تغییر کند، خوانندگان خواستار این هستند که اتفاق‌های دردناک دیرش کمتری داشته باشند و به سرعت عبور کنند، اما

وقایع خوش و لذت‌ها دیرش بیشتری داشته باشند. این میل نزد افراد به تدریج زمان شکل گرفته است. روایت داستان محمد قصاع نیز مدرن است. ساختار روایی و نحوه قرار گرفتن سکانس‌های زمانی این داستان از تکنیک‌های ویژه‌ای حمایت می‌کند که با ژانر این داستان، ادبیات علمی‌تخیلی، هماهنگ است. ادبیات علمی‌تخیلی از دسته ژانرهای ادبی که به دلیل توانایی در بازنمایی واقعیت‌های پیچیده انسانی و اجتماعی، اهمیت بسزایی دارد. درصد کمی از مردم و قشر تحصیل‌کرده به ادبیات علمی‌تخیلی علاقه دارند و برخی آن را مضر می‌دانند. با این حال، عده‌ای به تاریخ و چیستی این ادبیات توجه می‌کنند. ادبیات علمی‌تخیلی نه تنها ابزار سرگرمی است، بلکه به تفکر خلاقانه درباره آینده و بحث درمورد مسائل اجتماعی کمک می‌کند و ظرفیت بالایی برای بررسی ایده‌ها و گمانه‌زنی‌های علمی دارد.

محمد قصاع، مترجم و پژوهشگر ادبیات، نقش مهمی در گسترش ادبیات علمی - تخیلی و ادبیات کودک و نوجوان در ایران ایفا کرده است. او از سال ۱۳۶۷ به ترجمه کتاب‌های علمی - تخیلی پرداخته و با این کار به ترویج فرهنگ مطالعه در این حوزه کمک کرده است. پژوهش‌های قصاع در زمینه این ژانر نه تنها به معرفی آن به مخاطبان ایرانی کمک کرده، بلکه به ترغیب نویسندگان جوان برای نوشتن در این حوزه نیز منجر شده است. او با تأکید بر اهمیت آینده‌نگری علمی، تلاش می‌کند تا نسل جوان را به تفکر و پیش‌بینی‌های علمی تشویق کند. نویسنده با تکنیک‌های خاص، خواننده را به دنیای خاطرات و تجربیات انسانی می‌برد. شخصیت‌ها با چالش‌هایی روبه‌رو هستند و تلاش می‌کنند تا با گذشته خود کنار بیایند. قصاع به کمک فلش‌بک‌ها در زندگی شخصیت‌ها، اهمیت خاطرات و تأثیر آن‌ها بر زندگی را بررسی می‌کند. دیرش این روایت یعنی مدت زمان مرتبط به پدیده جهش می‌تواند آغاز و انتهای این رویداد در

داستان را بررسی کند. داستان جهش *خاطرات روز بعد* با استفاده از چندزمانی و تکنیک‌های فلش‌بک و فلش‌فوروارد، تعلیق و جاذبه را افزایش می‌دهد. در این جستار قصد داریم بررسی کنیم که محمد قصاب در تبیین و روایت دستاوردهای علمی، به کدام شیوه نظم روایی بیشتر تمسک بسته است؟ چه بازه‌ها و گستره‌هایی از داستان تحت تأثیر پس‌نگری‌های روایی قرار می‌گیرند و این تکنیک چگونه به توسعه روایت کمک می‌کند؟ آیا پس‌نگری‌ها و پیش‌نگری‌ها به‌عنوان ابزاری در ایجاد زمان کلی روایت، جنبه‌ای انتزاعی یا عینی دارند؟ تکنیک ویژه‌ای که در روایت زمانی این داستان به‌کار رفته است، چگونه با انسان عصر معاصر یا آینده بشریت هماهنگ است؟ چگونه دیرش روایت جهش *خاطرات روز بعد* قادر است مشخص‌کننده ژانر اثر باشد؟

۲. پیشینه تحقیق

ژانر علمی - تخیلی به‌عنوان یک بخش از ادبیات، به داستان‌هایی اطلاق می‌شود که براساس فرضیات علمی و تخیلی ساخته شده‌اند. این داستان‌ها معمولاً شامل مضامینی مانند سفر در زمان، اکتشافات فضایی، و موجودات فرازمینی هستند و به نوعی دنیای واقعی را از دنیای تخیلی متمایز می‌کنند. این ژانر به خوانندگان خود چشم‌انداز منحصربه‌فردی درباره تأثیر پیشرفت‌های علمی بر آینده ارائه می‌دهد. محمد قصاب در کتاب پژوهشی *در ادبیات و اندیشه علمی تخیلی* (۱۳۹۶) به تحلیل آثار خودش و همچنین به بررسی تأثیرات فرهنگی، اجتماعی و فلسفی این ادبیات علمی تخیلی در جوامع مختلف می‌پردازد، کتاب به مقایسه داستان‌های علمی تخیلی با دیگر گونه‌های ادبی، تأثیرات آن بر مخاطبان و بررسی نقش شخصیت‌ها و مضامین در اشغال فضاهای اجتماعی و سیاسی توجه دارد. رابرت بلای^۲ در اثری با عنوان *علم در ادبیات علمی*

تخیلی (۱۳۹۳) تلاش دارد ردپای تعدادی از فناوری‌ها و پیشرفت‌های امروزی را در داستان‌های ده‌ها سال پیش بیابد. این نویسنده ۸۳ موضوع علمی را انتخاب می‌کند و نشان می‌دهد که هرکدام در چه داستان یا رمانی پیش‌گویی شده بود. مقاله «سرآغاز علمی تخیلی پیش از شکل‌گیری ژانر» (فرهادپور، ۱۳۸۳) منتشرشده در دوره چهاردهم مجله فارابی توضیح می‌دهد که در قرن هفدهم، مفهوم علم به‌طور قابل توجهی تحول یافت و براساس استدلال‌های استقرایی و آزمون‌های تجربی بنا شد. این دوره شاهد تولید داستان‌های تخیلی پیرامون اکتشافات و فناوری‌های نوین بود که روش‌های علمی را معرفی کردند. مجله مذکور پژوهش «شمایل‌های ادبیات علمی تخیلی» (فرهادپور، ۱۳۸۳) را نیز ارائه می‌دهد که در آن مشخصه ادبیات علمی تخیلی جهانی غیر از جهان واقعی نشان داده می‌شود و اذعان می‌شود که هر تصویر و شمایل در این ژانر ادبی مبتنی بر فرهنگ است و مورد پسند خواننده ادبیات عامه‌پسند قرار خواهد گرفت.

پس از بررسی در ژانر علمی - تخیلی، پژوهشی که زمان روایت را بررسی کند، مشاهده نشد. تحلیل روایت زمانی می‌تواند قدمی پیش رو برای توسعه این ژانر در ایران باشد؛ به‌ویژه اینکه تا به حال بررسی و تحلیل روایت زمانی که موتور مؤثر در تأثیرگذاری یک ژانر علمی - تخیلی هست، بررسی نشده است و این تحلیل می‌تواند گامی به سمت تشویق در پژوهش در این حوزه و نیز نوشتن در زمینه این ژانر باشد.

۳. چارچوب نظری

زمان روایت یکی از مفاهیم کلیدی در روایت‌شناسی است که به بررسی روابط زمانی میان حوادث و نحوه بیان آن‌ها می‌پردازد. این مفهوم به دو نوع زمان اشاره دارد: زمان داستان (زمان وقوع وقایع) و زمان روایت (زمان بیان آن‌ها). زمان داستان و زمان روایت

اغلب با هم متفاوت هستند و این تفاوت، گونه‌های متعددی را شکل می‌دهد و صورت‌هایی معنایی مختلفی را ارائه می‌دهد. این دوگانگی امکان انحرافات زمانی را فراهم می‌کند و اجازه می‌دهد روایت‌ها طرح‌های زمانی جدیدی ایجاد کنند. بنابراین، زمان روایت می‌تواند از زمان داستان پیشی بگیرد یا عقب بماند، که در روایت‌های سینمایی و ادبی مشهود است. سه رابطه اصلی زمانی وجود دارد که برای درک صحیح نظم قرار گرفتن وقایع روایی در داستان جهش *خاطرات روز بعد* مورد پژوهش و تحلیل قرار خواهد گرفت.

با توجه به نظریات مختلف، مانند نظریه ژرار ژنت^۳، زمان مؤلفه‌ای اساسی در هر روایت است و بدون آن، داستان وجود ندارد. این عنصر در زندگی و هنر تأثیر عمیقی دارد و به موضوعی جذاب تبدیل شده است. ادبیات و هنر تلاش می‌کنند تا زمان را به تصویر کشیده و تجربه‌های انسانی را بهتر درک کنند. نامور مطلق در کتاب *دیرش روایی* یادآور می‌شود که انسان برای مهار کردن دیرش به سراغ سرعت رفت یا دست‌کم یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های وی برای مقابله با گذر زمان سرعت دادن به خود و فعالیت‌های خود بود تا بتواند در دیرش عمر خویش زندگی انسانی‌تر یا زندگی کیفی‌تری داشته باشد. او بر این باور بود که اگر نمی‌شود از مرگ به راحتی فرار کرد و فقط می‌توان به صورت محدود آن را به تأخیر انداخت، در مقابل می‌توان به کمک سرعت بیشتر، آن بخش از زندگی را که در خوشبختی نقش زیادی ندارد کاست. در داستان حاضر نیز بررسی عنصر سرعت در روند رویدادهای داستان می‌تواند گزارشی منطبق‌تر با یک داستان علمی‌تخیلی دهد، می‌توانیم از این طریق کارکرد نمایاندن سرعت در روایت این داستان را بررسی کنیم (نامور مطلق، ۱۴۰۲).

زمان و روایت دارای پیوندی دیرینه هستند. اسطوره‌ها تلاش کرده‌اند تا زمان را تجسم بخشند و به انسان کمک کنند تا آن را بهتر بشناسد. در برخی فرهنگ‌ها، مانند ایران باستان، زمان به‌عنوان عنصر اصلی آفرینش شناخته می‌شود. ابوت^۴ در کتاب خود *سواد روایت* به اهمیت روایت در درک زمان اشاره می‌کند. او معتقد است که روایت به انسان‌ها قدرت می‌دهد تا زمان را ساماندهی کنند و این استعداد ذاتی دارای مزایای زیادی است (ابوت، ۱۳۹۸، ص. ۲۸). در رمان‌های پرماجرا و پرحادثه، شرح حوادث و بحران‌ها ممکن است به‌عمد، کش پیدا کند تا تعلیق بیشتری داشته باشد، یا اینکه به سرعت از بحرانی به بحرانی دیگر حرکت کند (لاج، ۱۳۹۷، ص. ۳۱۳).

۴. بحث و بررسی

۴-۱. نظم روایی در پروژه جهش: از آغاز تا نتایج

نظم روایی یکی از مفاهیم کلیدی در نظریه‌های ژرار ژنت است که در کتاب *آرایه‌های ۳* (۱۹۸۲) آن را به تفصیل بررسی می‌کند. این مفهوم به چگونگی چینش زمانی داستان و روایت اشاره دارد و به ما این امکان را می‌دهد که از محدودیت‌های زمان خطی فرار کنیم. جهان واقعی براساس نظم کرونولوژیک (زمانی خطی) شکل گرفته است، زمان از گذشته به حال و آینده حرکت می‌کند، اما انسان برای رهایی از این زمان خطی، به خلق زمان‌های تخیلی در ادبیات و هنر می‌پردازد. سیالیت زمانی یکی از جذابیت‌های داستان‌هاست و چینش زمانی به ترتیب و نظم آن در روایت اشاره دارد. آیا زمان روایی خطی باقی می‌ماند یا از زمان‌پریشی بهره می‌برد؟

سه نوع زمان روایی مطرح می‌شود: ۱. زمان خطی: ساده‌ترین و معمول‌ترین شکل زمانی است که در زندگی روزمره مشاهده می‌شود. در این نوع روایت، انسان از گذشته

و آینده جدا می‌شود و کمتر به حافظه و رؤیا ارجاع می‌کند؛ ۲. زمان رو به پس: این نوع زمان به بازگشت به گذشته اشاره دارد. معمولاً در آغاز روایت‌ها استفاده می‌شود تا شناخت بهتری از قهرمان یا ماجرای داستان برای مخاطب ایجاد کند. تولان^۵ این نوع زمان را «تأخر» می‌نامد (تولان، ۱۳۹۸، ص. ۸۰) که به معنای نقل یک واقعه‌ای است که از نظر توالی زمانی زودتر اتفاق افتاده، اما در متن دیرتر بیان می‌شود؛ ۳. زمان رو به پیش: این نوع زمان به پیش‌بینی آینده اشاره دارد، جایی که روایت به آینده داستان نقل مکان می‌کند. تولان آن را «تقدم» می‌نامد (همان).

در داستان جهش خاطرات روز بعد روایت در آینده‌ای فرضی و خیالی، یعنی در دهه پنجم قرن شانزدهم هجری شمسی (۱۵۴۰-۱۵۴۹) اتفاق می‌افتاد، درحالی که راوی گویا از موضع متأخر از زمان داستان قرار دارد. البته باید با حساسیت بیشتری کلمه تخیلی را به کار ببریم، چراکه اگر حکایت را هم تخیلی فرض کنیم، خود می‌تواند شکل وانمود شده‌ای از حکایت واقعی باشد؛ چراکه گویا رمان‌نویس ادعای تعریف داستان واقعی دارد. شروع داستان را می‌توانیم آغاز از میانه نشان دهیم. در داستان مورد بحث فصل اول با ظهور بیگانه شروع می‌شود، یعنی همان سفینه در مدار زمین که سفینه آقای جیمز را فلج کرده است:

رایانه پاسخ داد هیچ سلاحی شلیک نمی‌شود تمام سامانه‌های فرمان من از سامانه‌های تهاجمی و تدافعی قطع شده است...؟ خیر گرچه مدارهای ارتباطی سالم هستند، اما عمل نمی‌کنند. فرمانده با تحیر گفت: بنابراین سفینه غریبه تمام دستگاه‌ها و تجهیزات دفاعی و تهاجمی ما را خراب کرده است. جفری گفت: اما هیچ کشوری دانش کافی برای ساخت چنین چیزی را ندارد (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۱۳).

آغاز داستان در میانه رویدادها، تنش و کنجکاوی فوری را در خواننده ایجاد می‌کند و او را به سرعت به دنیای داستان وارد می‌سازد. شروع از یک نقطه کلیدی، خواننده را با چالش‌ها و مشکلات شخصیت‌ها مواجه می‌کند و تجربه خواندن را غنی‌تر می‌سازد. نویسنده می‌تواند اطلاعات پیشین و پسین را به تدریج و با ضرباهنگ مناسب ارائه دهد و شخصیت‌ها را در شرایط بحرانی معرفی کند، سپس جزئیات بیشتری از زندگی آن‌ها را فاش کند.

محمد قصاع با قرار دادن واژه سفینه به سادگی، مخاطب را درگیر موضوع یک داستان و بیان غیرواقعی می‌کند. تکنیکی متفاوت برای نقل ماجرای سفینه به کار می‌برد تا ذهن خواننده را درگیر موضوع کند، نظم قرار گرفتن ماجرا را در سه قسمت متفاوت جا می‌دهد تا مخاطبش بتواند تکه‌های روایت‌های مشابه را در کنار یکدیگر بگذارد و معنای همگنی به دست آورد. می‌توانیم طبق نظر ژرار ژنت، خلط زمانی این حکایت را گواهی دهیم، چراکه قصاع به کمک چنین روایت سه‌گانه‌ای از یک حادثه، علائمی را به خواننده می‌نمایاند که نشان‌دهنده حکایتی غیرواقعی و درنهایت تخیلی در دامن علوم‌پیش‌بینی شده توسط بشر است (ژنت، ۱۳۹۲، ص. ۱۳۲).

نویسنده از نظم خطی روایت در حکایت ابتدایی داستان، پیروی می‌کند، حضور سفینه عجیب و گیر افتادن فرمانده آن سفینه به ترتیبی پیش می‌رود تا عملکرد و گزارش فرمانده در مقابل این حادثه را شرح دهد، خواننده همراه این نظم روایی معنای واحدی را کسب کند و در تحلیل و اتصال وقایع به یکدیگر مشکلی نداشته باشد. راوی و خواننده به ظاهر از این نظم منطقی خشنود هستند. روایت متفاوت قصاع از آن‌جا مشخص می‌شود که هم‌زمان با اوضاع بحرانی، نوعی پیش‌گویی در گفتمان شخصیت‌ها دیده می‌شود و راوی در کنار روایت حادثه، خود مداخله عینی دارد و

تبعات آینده و پیش‌گویی را به‌عهده می‌گیرد. همین حضورش می‌تواند نشان دهد که روایت حقیقی نیست و با فرض خود سعی در آگاه‌سازی مخاطب دارد.

رئیس ستاد کل ... گفت: «با رئیس سازمان ملل تماس بگیرید و آماده‌باش جهانی اعلام کنید. به هر حال این سفینه چه منشأ فضایی داشته باشد و چه زمینی باشد، ما باید آمادهٔ مقابله با آن باشیم چنین سلاح و فناوری پیشرفته‌ای در دست هر جمهوری که باشد می‌تواند تعادل قدرت را نه‌تنها بر روی زمین بلکه در تمام منظومهٔ شمسی بر هم بزند» (قصاع، ۱۳۸۵، صص. ۲۰ - ۲۱).

به‌عنوان خواننده، انتقال روایت از بحران به منزل یک خانوادهٔ دانشمند، کمی دریافت معنا را پیچیده می‌کند. براساس نظر نامور مطلق در اثر دیرش، خواننده در موقعیت متفاوت می‌تواند، طول مدت خوانش اثر برایش طولانی یا کوتاه باشد. (نامور مطلق، ۱۴۰۲، ص. ۴۷). این روایت موازی، می‌تواند دو جنبه را براساس موقعیت خواننده دربرگیرد: ابتدا اینکه خواننده بیشتر باید روی وقایع تمرکز کند تا اتصال این روایت و ماقبل آن را دریافت کند، یا اینکه خواننده طول مدت خوانش را کوتاه کند، تا بتواند سریع‌تر در بافت داستان ارتباط دو روایت را پیدا کند.

مادر به صفحهٔ نمایشگر رایانه نگریست و با دقت به سفینه نگاه کرد و پرسید: «این چیست؟ مادر برای آنکه محمد دلخور نشود، گفت: «فهمیدم. خیلی قشنگ است. سپس افزود: اما اصول آیرودینامیک را رعایت نکرده‌ای چنین سفینه‌ای نمی‌تواند از زمین برخیزد و به فضا برود. می‌دانم اما خودم هم نمی‌دانم چرا این سفینه را کشیدم. زمانی که آن را نقش بست من هم آن را کشیدم. طراحی می‌کردم، چشمانم بسته بود در یک لحظه چنین تصویری در ذهنم (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۳۲).

قصاع از واژه در یک لحظه برای عملکرد محمد استفاده می‌کند، به‌گونه‌ای این فرایند ترسیم سفینه بازگو می‌شود، که نشان دهد در فناوری پیشرفته نیازمند همراهی

سرعت و هوش و ذکاوت است. در داستان جهش خاطرات روز بعد، بحران جامعه ایران طی ۱۷۰ سال گذشته و توطئه‌ای علیه پیشرفت علم و تکنولوژی بررسی می‌شود. نظم روایی داستان شامل سه بخش است: کتاب اول «بحران»، کتاب دوم «جهش» و کتاب سوم «خاطرات روز بعد»، که ماجرا را روایت و به پایان می‌رسانند. دیرش روایی طبق نظر نامورمطلق برگرفته از نظریه ژرار ژنت از نسبت میان دو نوع زمان شکل می‌گیرد: زمان داستان و زمان روایت. اثر، دو نوع زمان و دو لایه را در خود دارد. زمان داستان همان رخدادهاست؛ زمان روایت زمان بازنمایی رخدادهاست. داستان برای اینکه معنا را منتقل کند، نیازمند نظم و چینش روایی است. در جدول ۱ نشان می‌دهیم که چگونه قصاع به کمک نظم خاص قرار گرفتن وقایع، مخاطب را در خوانش متن جذب می‌کند. این جدول با الهام از نمونه جدول مارتینز شفل ذکر شده در کتاب دیرش روایی (نامورمطلق، ۱۴۰۲، ص. ۲۴۳) نظم‌دهی و تحلیل شده است:

جدول ۱: گونه‌ها دیرش و نسبت زمان زمان داستان به زمان روایت

Table 1: Types of Duration and the Relationship Between Story Time and Narrative Time

گونه دیرش	زمان داستان ST	زمان روایت NT	فرمول
حذف	علی یزدانی و دیدار با رئیس جمهور حقیقت خواه	روایت نمی‌شود	$ST = n$ $NT = 0$
درنگ	موافقت رئیس جمهور برای حمایت از طرح جهش	روایت می‌شود	$NT > ST$
سرعت	راه‌اندازی تیم پژوهشی	روایت می‌شود	$NT < ST$

		جهش	
NT=ST	روایت می‌شود	پرورش جنین در فضا	صحنه
NT>ST	روایت می‌شود	یافتن پنجمین سیاره در کهکشان راه شیری، در این سیاره ۹۵ درصد با زمین شباهت وجود دارد.	درنگ
NT<ST	روایت می‌شود	اقدام به گروگان‌گیری علی یزدانی، انتقال پایگاه جهش به کویر	سرعت
NT>ST	روایت می‌شود	طرح‌ریزی ساختمان کویر برای پژوهش و شروع کار جهش	درنگ
NT<ST	روایت می‌شود	انتقال نطفه‌ها به سیاره سینا	سرعت
NT<ST	روایت می‌شود	درخواست صندوق امانت سازمان ملل برای سپردن صفحه لیزری رایانه‌ای	سرعت
NT=ST	روایت می‌شود	بحران سفینه و احضار دیگر ملل	صحنه
NT=ST	روایت می‌شود	ملاقات علوی و پیرمرد که همان علی یزدانی است	صحنه
NT<ST	روایت می‌شود	توطئه ملل غربی	سرعت
NT=ST	روایت می‌شود	معرفی و افشای علی یزدانی و پروژه جهش	صحنه

سرعت	تهدید و توطئه ملل غربی	روایت می‌شود	NT=ST
صحنه	عملیات پیوند سفینه در مدار با پایگاه کویر	روایت می‌شود	NT=ST
سرعت	ترک زمین توسط آقای علوی و خانواده‌اش به همراه دیگر اعضای پژوهش جهش	روایت می‌شود	NT<ST

تحلیل زمانی داستان را با شماره‌گذاری بخش‌های مختلف داستانی در موقعیت‌های مجزای زمانی شروع می‌کنیم. دو موقعیت زمانی را ۲ (حال) و ۱ (گذشته) نام می‌گذاریم و بنابراین قاعده‌بندی موقعیت زمانی به این ترتیب است:

الف ۲ - ب ۲ - پ ۲ - ت ۲ - ج ۲ - ح ۲ - خ ۱ - س ۱ - ش ۱ - د ۱ - ر ۱ - ز ۲ - ف ۲ - ق ۲ - ک ۲ - گ ۲

در این تحلیل زمانی می‌بینیم که شکافی در فرایند خطی داستان اتفاق افتاده است، قسمت سبز شده، فاصله ۱۷۰ ساله از نقطه کنونی داستان است و برای فهم داستان این پس‌نگری بسیار مورد نیاز است. پس از ۴ روایت به هم متصل که پس‌نگری را مشخص می‌کند، مجدداً روایت به موقعیت پایه و بحرانی و حل مسئله اکتشاف سفینه مذکور در مدار زمین بر می‌گردد. برای فهم بهتر حوادث داستانی نیاز هست که فرمول جدیدی ارائه دهیم که بشود روابط و هماهنگی بین حوادث داستان را مشخص کنیم.

الف ۲ (س ۱) ب ۲ (ش ۱) پ ۲ (را) ت ۲ (س ۱) ج ۲ (خ ۱) ز ۲ (ش ۱) ف ۲ (ش ۱) ق ۲ (س ۱)

روابط بازگشتی و پس‌نگری‌ها همه در پُرانتز آمده است و روابط بیرون از پُرانتز موقعیت فعلی روایت را نشان می‌دهد که به صورت خطی پیش می‌رود. روابط بازگشتی در پُرانتز آمده‌اند و موقعیت فعلی روایت خارج از پُرانتز قرار دارد. این ساختار نشان‌دهنده یک تکنیک روایی است که در آن نویسنده با استفاده از روابط بازگشتی، پس‌زمینه‌ای شخصیت‌ها یا وقایع را ارائه می‌دهد، در حالی که داستان اصلی به صورت خطی پیش می‌رود. با نشان دادن گذشته علی‌یزدانی و پروژه جهش، خواننده می‌تواند بهتر با آن‌ها ارتباط برقرار کند. قصاع نشان می‌دهد چگونه گذشته بر حال تأثیر می‌گذارد. این‌گونه به نوعی ذهن خواننده را آماده می‌کند تا به خلق برنامه‌های علمی مشابه تشویق شود.

این چینش روایی و نحوه قرار گرفتن رخدادها، دریچه‌ای فراهم می‌کند تا به مخاطب وارد دنیای داستانی شود. با توجه به دسته‌بندی روایت و داستان، الگوی به‌دست‌آمده درحقیقت دیرش نامتقارن^۶ کاهشی را نشان می‌دهد و نشان می‌دهیم که چگونه زمان داستان و زمان روایت باهم تقارن ندارند و نشانه‌های آن در الگوی به‌دست آمده چطور قابل بررسی است.

۴-۱-۱. زمان‌پریشی رو به پس و رو به پیش: پروژه جهش

زمان‌پریشی به معنای آزادی روایی در حوزه زمان است که به راوی اجازه می‌دهد نظم خطی زمان را در هم بشکند و نظم جدیدی برقرار کند. روایت وقایع رو به عقب در این داستان از میانه خاطرات به‌گونه‌ای است که حجم کمی از داستان را دربرمی‌گیرد و

غالباً روایت مشغول پرداختن به مناقشات و مشاجرات بین ملل متعدد است. علی‌رغم وابستگی موضوع به رویداد اصلی یعنی خاطرات علی یزدانی در پیشرفت علم و دانش و تلاش‌هایش در این زمینه، می‌بینیم که حجم پس‌نگری در این داستان علمی‌تخیلی کاهش پیدا کرده است تا حکایت تخیلی خیلی برای خواننده واکاوی نشود و ذهن او درگیر بخش‌هایی از روایت شود و هم‌زمان با دانشمندان او نیز روی موضوع تفکر کند. نظر به الگوی تهیه‌شده در بالا نسبت سرعت روایت به سرعت داستان بیشتر است و دیرش روایی کمتر است. دیرش و سرعت نسبتی معکوس با هم دارند. بدین شکل که هر چه سرعت بیشتر باشد دیرش کمتر می‌شود. آهنگ و تندى ارائه رویدادها و موقعیت‌ها را به اصطلاح سرعت روایت می‌نامند.

ژرار ژنت در بررسی زمان‌پریشی در ادبیات کلاسیک، نظیر *یلیاد*، نشان می‌دهد که راوی ابتدا به جلو می‌رود و سپس به عقب برمی‌گردد تا علل و پیامدها را توضیح دهد. قصاص نیز با معرفی سفینه فضایی غیرعادی، روایت اول را آغاز می‌کند و در کنار آن، خانواده‌ای دانشمند را نشان می‌دهد، که پسرشان طرحی از این سفینه کشیده که با قوانین ترمودینامیکی همخوانی ندارد. زمان‌پریشی کلی در این داستان مربوط به نمای صفحه رایانه‌ای ۱۷۰ سال پیش در سازمان ملل است، جایی که افکار شخصیت‌ها به گذشته بازمی‌گردد و نوعی زمان‌پریشی «رو به پس» ایجاد می‌شود. شخصیت‌ها برای یافتن راه‌حلی جهت رهایی سفینه، به خاطرات گذشته رجوع و اطلاعات را بازنمایی می‌کنند.

حسین در سفر برگشت متوجه گذر زمان نشد، زیرا مسائل زیادی ذهنش را مشغول کرده بود. چگونه امکان داشت محمد سفینه‌ای بکشد که با تصویر ضبط‌شده بر صفحه لیزری ضبط‌شده در سال ۱۳۹۵ شباهت کامل داشته باشد؟

اکنون سال ۱۵۴۵ هجری شمسی بود به این ترتیب درست صد و پنجاه سال اختلاف زمان وجود داشت چه کسی صفحه لیزر را در سازمان ملل به امانت سپرده بود؟ محمد چگونه چنان تصویری کشیده بود؟ (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۵۲).

این سؤالات نشان‌دهنده تلاش او برای یافتن ارتباطات منطقی در دنیایی است که در آن زمان و مکان دچار اختلال شده‌اند. به دلیل شباهت‌های زیاد سفینه‌ها، او به این نتیجه می‌رسد که این شباهت تصادفی نیست و این نوع تفکر تحت تأثیر سوگیری پس‌نگر قرار دارد، و مرتب فکرش مشغول وقایع گذشته می‌شود. گویی گفته‌خوان با نوعی زمزمه کردن روایی مواجه است؛ گویی قصاع در تکراری چرخه‌وار حامل مقدمه‌ای برای روایت بعدی است. همین پس‌نگری و مرور خاطرات گویی روایت را متوقف کرده است و به گفته‌خوان نشانه‌هایی برای ادامه روایت ارائه می‌دهد.

بازگشت به گذشته، در روایت داستان سال ۱۵۴۵، برای یافتن راه‌حل، به دنبال حادثه تحویل لوح فشرده حامل تصویر سفینه به وقوع می‌پیوندد. تصویر روی لوح فشرده با سفینه طراحی شده توسط محمد، پسر حسین علوی، شباهت زیادی دارد. علت طراحی این تصویر توسط محمد، دچار حذف شده است، نامور مطلق می‌گوید که به کمک حذف خلأ، شکافی در متن ایجاد می‌شود که موجب پرش می‌شود و آن لحظه از روایت به صفر می‌رسد. این پویایی بخشی در روایت موجب سرعت می‌شود (نامور مطلق، ۱۴۰۲، ص. ۱۱۰). این شکاف زمانی، ذهن خواننده را مانند شخصیت داستان درگیر می‌کند و نیرویی یاری‌دهنده برای حل گره مشکلات داستان به وجود می‌آورد و پیوستگی زمانی را در هم می‌شکند.

البته باید یادآور شویم که سرعت زیاد موجب ایجاد ابهام و حتی گاهی اختلال معنایی است. بنابراین لازم است تناسب دیرشی در میان عناصر و اجزای گوناگون یک

اثر به وجود آید. گونه حادثه‌ای در ادبیات و هنر بدون سرعت تحقق نمی‌پذیرد. درمورد نظم روایت باید گفت هنگامی که شکاف حذف درمورد سفینه ترسیم‌شده توسط محمد به شکل پس‌نگری در قسمت‌های بعدی روایت پر می‌شود، می‌توان گفت که حذف و زمان‌پریشی به یکدیگر مرتبط شده‌اند. به عبارت دیگر قسمتی که باید در جای خود و برای نظم زمان خطی قرار می‌گرفت از جای خود خارج شده و در آینده روایی یعنی خاطرات علی یزدانی بازگو می‌شود. هر حذفی موجب شکل‌گیری شکافی در روایت می‌شود که این شکاف یا مشهود و یا نامشهود است؛ یا با گذر روایی پر می‌شود و یا نمی‌شود.

زمان‌پریشی یا ناهماهنگی میان نظم داستانی و نظم روایتی، فرصتی برای نویسنده فراهم می‌آورد تا ساختار زمانی روایت را تغییر دهد. تولان توضیح می‌دهد که تأخرها برای پر کردن شکاف‌های داستانی طراحی شده‌اند و ممکن است خود این شکاف‌ها نیز ساخته نویسنده باشند (تولان، ۱۳۹۸، ص. ۷۹). در جهش خاطرات روز بعد، شکاف بازگشت به عقب به ۱۵۰ سال پیش بر می‌گردد. درنهایت، یاکوب لوته^۷ با معرفی «پس نگاه» و «پیش نگاه» به این نکته اشاره دارد که پس‌نگاه یادآوری رخدادی داستانی است که پیش‌تر نقل شده است (لوته، ۱۳۸۶، ص. ۶۵). صفحه لیزری رایانه در داستان نمونه این پس‌نگاه است. در حالی که پیش‌نگاه به رخدادی اشاره دارد که بعداً روایت خواهد شد. این دو نوع زمان‌پریشی ابزارهایی هستند که نویسندگان برای ایجاد تنوع و جذابیت در روایت‌های خود از آن‌ها استفاده می‌کنند.

در ماجرای این داستان، زمان رو به پس، خاطرات علی یزدانی است که در جلسه حضورش کنار سران ملل مختلف برای افشای راز پروژه یکباره به یاد می‌آورد که این

پروژه حاصل تلاش ۱۵۰ ساله او و تیمش است که رابطه مستقیم با صفحه لیزی در صندوق امانت سازمان ملل دارد.

در دل روایت پس‌نگر، در مقایسه با روایت اولیه و بروز بحران سفینه، شاهد نگاهی پیش‌نگر هستیم که به یادآوری خاطرات علی یزدانی می‌پردازد. درخواست او از رئیس‌جمهور وقت برای تأمین هزینه مالی پروژه جهش، نمونه‌ای از این پیش‌نگری است. همچنین، روایت پس‌نگر خود حاوی عناصر پیش‌نگرانه‌ای است که پیش‌بینی‌هایی درباره آینده ارائه می‌دهد. این دو نوع روایت به همدیگر افزوده می‌شوند و به غنای داستان و درک عمیق‌تر حرکت شخصیت‌ها کمک می‌کنند. در ملاقات با رئیس‌جمهور وقت، حقیقت‌خواه درباره پروژه خود صحبت می‌کند و جزئیات آن را توضیح می‌دهد. در این گفت‌وگو، عناصر پیش‌نگر نیز در خاطرات علی یزدانی به‌وضوح نمایان می‌شود. این تأملات پیشین به درک بهتر اهداف و چالش‌های یزدانی کمک می‌کند و زوایای پنهان پروژه‌اش را روشن می‌سازد (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۱۶۱). قصاع برای سرعت دادن به روایت خود در این خاطرات پس‌نگر از تکنیک تلخیص استفاده کرده است. یعنی برای کم کردن صرفه‌جویی در زمان گفته‌خوان، قسمت‌هایی از روایت را حذف کرده و در مقابل بخش‌هایی را مهم جلوه می‌دهد تا معنای درست و ضمنی منتقل شود.

یزدانی با لحن معلم‌ها ادامه داد: بنابراین ما باید به دنبال شیوه و راهی در علم و شناخت دنیا باشیم که بتواند جهشی در شیوه کسب دانش بشری ایجاد کنیم. چنین جهشی نه‌تنها ما را در علوم کنونی به سطح کشورهای پیشرفته می‌رساند، بلکه برتری ما را نیز تضمین می‌کند (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۱۶۵).

تعداد پیشواهای زمانی در روایت‌ها همواره از پس‌نگری‌ها کمتر بوده است. در این روایت، پیش‌نگاه علی یزدانی به آینده به نوعی پیش‌آگهی تبدیل می‌شود و برای خواننده روشن است. خواننده نتیجه این پروژه را در روایت اول مشاهده می‌کند، اما در روایت پس‌نگر می‌بینیم که یزدانی این موضوع را پیش‌بینی می‌کند و شاهد نوعی پیش‌نگاه هستیم که به روایت گذشته اعتبار می‌بخشد. پیشواز زمانی حاضر در داستان می‌تواند به عنوان یک پیشواز درون داستانی تعریف شود. پیش‌آگهی مربوط به پروژه جهش و مباحث آغاز برنامه در ملل اسلامی می‌تواند خلأ موجود در داستان را پر کند، جایی که هیچ یک از ملل علت حضور سفینه در مدار زمین را نمی‌دانستند. قصاص سرعت داستان حادثه‌ای را کاهش می‌دهد و با کاربرد درنگ، داستان را متوقف می‌کند، ولی روایت در گفتمان خاطرات علی یزدانی جریان دارد. درنگ همان توصیف حالت گفتمانی یزدانی در برخورد با حقیقت‌خواه است، که در این داستان با توجه به حجم صفحات داستان و تعداد درنگ‌ها باید بگوییم که تعداد درنگ و توصیف در این اثر بسیار محدود است و با توجه به خصوصیت این ژانر، به نسبت سرعت روایت در اثر می‌توان گفت که این تکنیک مطابق با توقعات ژانر علمی تخیلی است.

یزدانی به شدت هیجان‌زده شده بود... او گفت: «خیر. دستیابی به نتیجه نهایی دو یا سه نسل طول می‌کشد، اما در طول اجرای برنامه مورد نظر من می‌توان عقب افتادگی را تا حد زیادی جبران کرد و به لحاظ دانش علمی و عملی و توان کشف و اختراع به ابرقدرت‌ها رسید، زیرا مجموعه محققان طرح جهش پیوسته یافته‌های خود را به دنیای علم تزریق می‌کنند و جامعه علمی و اقتصادی و صنعتی را تقویت خواهند کرد (قصاص، ۱۳۸۵، ص. ۱۶۷).

پیشوازی تکراری در داستان، به رویدادی اشاره می‌کند که بعداً به تفصیل بیان خواهد شد و معمولاً به فرم «خواهیم دید» یا «خواهید دید» بیان می‌شود. یزدانی درباره

پروژه آینده فرزندان‌ش صحبت می‌کند، روایت پس‌نگر است این پیش‌نگاه به آینده به کمک فعل‌های آینده درنگ توصیفی از علم و فناوری است. یزدانی به کمک آن گفته‌خوان و مخاطب را در مقابل روایت تصویری قرار می‌دهد و وقایع پیش‌بینی‌شده، به مخاطب کمک می‌کند تا صحنه‌ها و کش‌ها را در ذهن خود مشاهده کند. در این گفتمان، حس می‌شود که یزدانی در حال خواندن وصیت‌نامه‌اش است و این تأملات و یادآوری‌ها بُعدی عاطفی به روایت می‌بخشد.

حضور فرزندانم تنها در چنان جامعه و میان چنان مردمی می‌تواند مفید و سازنده باشد... این فرزندگان از آموختن دانسته‌هایشان به شما دریغ نخواهند کرد. امیدوارم در این فرصت پنجاه ساله به توصیه‌هایم عمل کنید. دیگر زمان ترک زمین زیبا رسیده است (همان، ص. ۲۴۲).

به دلیل نزدیکی به زندگی و ارتباطات روزمره، گفت‌وگو حس واقعی به روایت می‌دهد. وجود گفت‌وگو بین شخصیت‌های داستان جهش‌خاطرات روز بعد، حس واقعی بودن آن را افزایش می‌دهد. راوی همواره شاهد واقعه نیست یا از نظر بُعد زمانی یا مکانی نمی‌تواند شاهد آن واقعه و مخبر آن خبر باشد. راوی به شکلی که در یک رمان ظاهر می‌شود وجود ندارد و بسیاری از نقش‌ها را همین گفت‌وگو بازی می‌کند. سیر روایی به کمک همین گفت‌وگوها بازنمایی می‌شود. از طریق گفت‌وگو و زبان دیگری، همراه با توصیف کنشی، روایت دارای حرکت و پویا جلوه می‌کند.

در این بخش از داستان، قصاص مخاطب را در معرض یک توصیف از ذهن یکی از شخصیت‌هایش قرار می‌دهد، و بدین ترتیب داستان را با این گفتمان پایان می‌دهد: «می‌دانست که آن قدر زنده نخواهد ماند که برگشتن فرزندان فضایی را ببیند و با یافتن پاسخ‌ها کنج‌کاویش را سیراب کند» (همان، ص. ۲۴۳). داستان، قربانی

این روشنگری می‌شود و راوی، این چنین، احساس و معنا را در آخر به مخاطب اعلام می‌کند. اینجا روایت کنشی ندارد و به آخر هم رسیده است. پرداختن به خصوصیات اخلاقی حقیقت‌خواه گونه درنگ تشریحی است، تا شخصیت را دقیق به مخاطب نشان دهد.

۲-۱-۴. فاصله زمانی حضور سفینه بیگانه و منشأ ایجاد آن

بعد به فاصله زمانی اشاره دارد که زمان‌پیشی‌ها ممکن است به زمان اصلی روایت نزدیک یا دور باشند. این فاصله می‌تواند تأثیر زیادی بر درک روایت داشته باشد. برای مثال «بله. همان‌طور که می‌دانید این صفحه مربوط به اواخر قرن چهاردهم هجری شمسی است» (همان، ص. ۶۹). این جمله نشان‌دهنده یک بعد یک قرن و نیمی رو به گذشته است و نوعی تاریخ‌نگاری را به تصویر می‌کشد که خواننده را به تفکر درباره تعامل تاریخ و روایت سوق می‌دهد. تاریخ نه تنها زمینه‌ای برای داستان فراهم می‌کند، بلکه خود بخشی از روایت است. فاصله زمانی، تجربه خواندن را غنی‌تر می‌کند و خوانندگان را با لایه‌های مختلف زمان و تاریخ، و موضوعاتی عمیق‌تر مانند هویت و تغییرات اجتماعی و فرهنگی مواجه می‌سازد.

این موضوع طیفی است که شامل زمان‌های مختلف از نزدیک تا دور می‌شود. حدود ۵۰ صفحه از موضوع داستان از فصل ۲۱ تا ۲۵ بازگشت به خاطرات گذشته است و گویا شروع داستان جهش خاطرات روز بعد را نشان می‌دهد که تقریباً در اواخر کتاب به آن اشاره می‌کند و از این طریق جزئیات ماجرای سفینه و پروژه جهش را توضیح می‌دهد و گفته‌خوان، کنش معنایی داستان از روایت پس‌نگر در عمق درنگ ذهنی علی

یزدانی کسب می‌کند. این توصیف کنش‌های پیشین با این حجم صفحات، کمی برای سرعت این داستان علمی تخیلی نگران‌کننده به نظر می‌رسد، اهمیت این پس‌نگری از آن‌جا که خواننده را از دوراهی برمی‌دارد، بسیار ضروری است. پس از آن در بخش ۲۶ هویت پیرمرد به عنوان تنها فردی که می‌تواند ماهیت صفحه لیزری را فعال کند آشکار می‌شود. این پس‌نگری حدود ۵۰ صفحه از کتاب را دربر می‌گیرد.

۲-۴. گستره زمانی رمزگشایی صفحه رایانه‌ای

ژنت در *آرایه‌های ۳* چنین ابراز می‌کند که زمان ممکن است به گونه‌ای تجربه شود که ما را از حال خارج کرده و به گذشته یا آینده بکشاند؛ به عبارتی، داستان ممکن است در زمانی متوقف شده و ما را در یک وضعیت پریشان از زمان قرار دهد. این فاصله زمانی، که به آن «دامنه زمان‌پریشی» می‌گوییم، می‌تواند شامل یک تسلسل و تداوم در روایت باشد که به آن «گستره» می‌گوییم. درواقع، این مفهوم به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از نحوه تأثیرگذاری زمان بر قصه‌ها و چگونگی شکل‌گیری روایت‌ها پیدا کنیم (ژنت، ۱۳۹۸، ص. ۲۵). حرکت به سوی گذشته یا آینده می‌تواند به دو شکل دور یا نزدیک تجربه شود. این فاصله زمانی در زمان‌پریشی تأثیر بسزایی بر درک روایت و عمیق‌تر ساختن پیچیدگی‌های احساسات شخصیت‌ها دارد.

گستره وسعت یا گستره زمانی؛ یعنی اینکه چه مقدار از داستان به زمان‌پریشی‌های روبه پس یا رو به پیش اختصاص یافته است. حجم زمانی مرتبط به این زمان‌پریشی‌ها نیز در دریافت روایت تأثیر بسزایی دارند. برای پیدا کردن رمز صفحه لیزری رایانه‌ای در داستان *جهش خاطرات روز بعد*، حسین علوی در مدت کوتاهی که در مسیر سپری می‌کند درنگ ذهنی در روایت به وجود می‌آورد. قصدش پیدا کردن ارتباطی بین وقایع

داستان است. گسترهٔ دیرش رو به پس به نظر مدت زیادی نیست و از طرفی با وجود درنگ ذهنی شخصیت، معما هنوز باقی، اما خواننده نسبت به تعلقات خاطر و ویژگی‌های حسین آگاه می‌شود. در این درنگ ذهنی، اطلاعاتی در اختیار خواننده قرار گرفت.

حسین در سفر برگشت ... مسائل زیادی ذهنش را مشغول کرده بود. چگونه امکان داشت محمد سفینه‌ای بکشد که با تصویر ضبط‌شده بر صفحهٔ لیزری ضبط‌شده در سال ۱۳۹۵ شباهت کامل داشته باشد؟ اکنون سال ۱۵۴۵ هجری شمسی بود به این ترتیب درست صد و پنجاه سال اختلاف زمان وجود داشت چه کسی صفحهٔ لیزر را در سازمان ملل به امانت سپرده بود؟ محمد چگونه چنان تصویری کشیده بود؟ (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۶۸).

بازگشت به عقب برای پیداکردن رمز صفحهٔ لیزری، در کنار درنگ ذهنی حسین علوی، گره داستان را نشان می‌دهد. شاید در اولین خوانش به نظر پس‌نگری‌ها گاهی قابل حدس است، اما اقتضای داستان تخیلی همین ایجاد هیجان در حین بازگویی حوادث است. گاهی با گستره‌های تکه‌تکه و کوتاه پس‌نگری یا پیش‌نگری در داستان *خاطرات جهش روز بعد* مخاطب را از شرایط و وقایع آگاه می‌کند.

۳-۴. زمان‌پریشی عینی

زمان‌پریشی‌ها می‌توانند عینی یا ذهنی باشند. زمان‌پریشی عینی زمانی است که راوی دانای کل است و کل روایت را در اختیار دارد؛ در حالی که زمان‌پریشی ذهنی به شخصیت داستانی یا راوی با حافظهٔ ناقص مربوط می‌شود. در این داستان، زمان‌پریشی‌ها از نوع عینی‌اند، زیرا راوی دانای کل با بیان از زبان شخصیت‌ها، حقیقت‌های مختلف را رمزگشایی می‌کند. با این رویکرد، ما همواره حضور راوی را

احساس می‌کنیم. در ادامه مثالی از این پس‌نگری‌ها، که به ۱۷۰ سال قبل بازمی‌گردند، ارائه خواهیم داد.

پیرمرد، که علی یزدانی نام دارد و عمری طولانی را پشت سر گذاشته، روایت خود را در حضور دیگران به صورت خاطرات بیان می‌کند. در این داستان علمی - تخیلی، ماندگاری یک فرد با چنین طول عمر زیاد، با توجه به ویژگی‌های غیرقابل باور این ژانر، معمولی به نظر می‌رسد. اما راوی در ادامه دلایلی برای زندگی‌اش ارائه می‌دهد که کمتر در داستان‌های دیگر علمی - تخیلی دیده می‌شود (همان، ص. ۲۰۷).

۴-۴. زمان‌پریشی محدود؛ حفظ روایت حال سفینه عجیب

تعداد زمان‌پریشی‌ها در یک داستان تأثیر زیادی بر روایت دارد. ژانرهایی مانند تاریخی یا پلیسی بیشتر بر زمان‌پریشی تمرکز می‌کنند. گذشته‌نگری و آینده‌نگری می‌توانند به دو دسته همسان و ناهمسان تقسیم شوند. تراگونگی به تغییر از یک نوع نظم به نظم دیگر اشاره دارد، چنانکه اگر داستانی با روایت خطی ناگهان به گذشته برگردد. قصاع زمان خطی و بحران در مدار زمین را معرفی می‌کند. همچنین پس از دریافت صفحه لیزری توسط حسن علوی و پس‌نگری‌های حسین علوی، این تغییرات نشان‌دهنده پرش‌های گذشته‌نگر هستند.

علوی با حیرت به تصویر زل زده و پس از چند ثانیه بر خود مسلط می‌شود. این واکنش نشان‌دهنده نوعی پس‌نگری است که او به تدریج به شباهت‌های بین سفینه طراحی شده توسط محمد و آنچه مشاهده می‌کند، پی می‌برد. تسلط او بر خود به معنای پردازش اطلاعات جدید و ترکیب آن با تجربیات قبلی است (همان، ص. ۵۰). اگرچه متن به صورت خطی پیش می‌رود، اما احساسات و افکار علوی ممکن است ما را به

گذشته‌اش بکشد. دیرش روایی افزایشی، در پس‌نگری علوی دیده می‌شود. او با یادآوری عکسی که محمد نشانش داده، بین زمان حال و گذشته حرکت می‌کند و شباهت سفینه‌ها به تدریج برایش روشن می‌شود. این تکنیک معمولاً در روایت‌های غیرخطی برای جلب توجه مخاطب استفاده می‌شود. زمان‌پریشی‌ها در ماجرای سفینه فضایی به یک زمان واحد برمی‌گردند تا معما را حل کنند و همچنین تفاوت‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی دو جامعه با ۱۵۰ سال فاصله را نشان می‌دهند.

سه روز پس از انتصابش به سمت ریاست انجمن علوم کشور به وسیله رئیس جمهور نامه‌ای بدون امضا ... کرده بود. نامه به صورت دستی به رایانه‌اش داده شده بود زمانی که درباره مبدأ نامه تحقیق کرد متوجه شد نویسنده از پایانه رایانه‌ای عمومی در ایستگاه خودروهای هوایی استفاده کرده بود. بنابراین ردی باقی نگذاشته بود. نویسنده نامه همراه با کلید برنامه جهش دو رمز رایانه مرکزی را به او داده بود (همان، ص. ۹۵).

اگرچه متن به ظاهری خطی است، اما علوی با تحقیق درباره مبدأ نامه و سپس فهمیدن استفاده از پایانه عمومی، پرش‌های زمانی را به‌وجود می‌آورد. این پرش‌ها به خواننده امکان می‌دهد که با گذشته شخصیت و شرایط او آشنا شود. روایت غیرخطی تجربه‌ای هیجان‌انگیز برای خواننده ایجاد می‌کند و او نمی‌تواند پیش‌بینی کند چه اطلاعاتی بعداً فاش خواهد شد یا چه ارتباطاتی بین نامه و برنامه جهش وجود دارد.

۵-۴. دیرش: تلخیص ماجرای پروژه جهش در بازگویی خاطرات

زمان در روایت جنبه‌های مختلفی دارد که یکی از آن‌ها «دیرش» یا طول زمانی است. «دیرش» به مفهوم تداوم یا کشیدگی زمان در روایت مربوط می‌شود و با سرعت پیشرفت داستان و روایت ارتباط دارد. در کتاب دیرش *روایی*، نامور مطلق صورت‌بندی

سه‌تایی برای دیرش تعریف می‌کند: «کاهشی، تقارنی و افزایشی» (نامور مطلق، ۱۴۰۲، ص. ۲۳۷). ابوت بیان می‌کند که خواندن یک داستان می‌تواند به روش‌های مختلفی انجام شود: مثلاً می‌توان آن را آهسته یا سریع خواند، یا بخش‌هایی را دوباره مرور کرد. بنابراین، سنجش دقیق زمان خواندن یک متن روایی دشوار است، زیرا هر خواننده سبک و سرعت خاص خود را دارد (ابوت، ۱۳۹۸، ص. ۲۰۸).

قصاع برای کشف حقیقت موضوع و چگونگی ایجاد این سفینه از تکنیک پس‌نگری روایی استفاده می‌کند که به ۱۷۰ سال پیش برمی‌گردد. برای بازگویی این زمان طولانی، از شیوه درنگ و توصیف بهره برده است؛ داستان در ۵۰ صفحه روایت می‌شود و سرعت بازگو کردن و پس‌نگری بسیار بیشتر از مدت زمان واقعی است. از این رو، روایت به شیوه‌ای خلاصه و سریع در اختیار خواننده قرار می‌گیرد.

این دو نوع زمان باید از هم تفکیک شوند تا مفهوم دیرش روشن‌تر شود. «زمان روایی» به مدت زمانی که برای روایت صرف می‌شود و «زمان داستانی» به مدت زمانی که وقایع داستان در آن اتفاق می‌افتند، اشاره دارد. جهش *خاطرات روز بعد*، داستانی را روایت می‌کند که از نظر زمانی، تعجیل دارد و تمام جلسات و ملاقات‌ها در زمان‌های بسیار کوتاه و به سرعت انجام می‌شوند. در پردازش اطلاعات برای بازگشایی معما، شاهدیم که همه چیز به سرعت اتفاق می‌افتد و اطلاعات به سرعت در اختیار خواننده قرار می‌گیرد.

ملاقات با پیرمرد، یعنی یزدانی، دانشمند مسئول برنامه جهش، و سپس افشای رمز صفحه لیزری برای آشکارسازی پروژه جهش، به وضوح نشان‌دهنده این سرعت است. سرعت، یکی از عناصر مهم در دیرش به‌شمار می‌آید. به گفته میلی، سرعت یک متن داستانی مفهوم پیچیده‌ای است و نمی‌توان به راحتی آن را تعریف کرد (Milly, 2010, p.134). توصیفات

بیشتر در متن می‌تواند فاصله زمانی بین رخدادها و زمان دریافت روایت را افزایش دهد. به عبارت دیگر، اگر نویسنده به جزئیات بیشتری درباره وقایع و احساسات شخصیت‌ها بپردازد، زمان بیشتری برای تماشاگران یا خوانندگان ایجاد می‌شود تا وقایع را درک کنند. حضور سریع و بیان خلاصه‌وار و سرعت غافلگیرکننده وقایع می‌تواند، گواهی بر ژانر علمی - تخیلی این رمان باشد.

زمان داستان بلندتر از زمان روایت باشد؛ به‌طوری‌که یک دوره دو یا سه روزه توانسته در چندین صفحه به تصویر کشیده شود. چنین برداشتی ناشی از دیرش روایی کاهشی است. روایت و نگاه‌های پس‌نگر در این داستان نشان می‌دهد که دیرش روایت نسبت به دیرش داستان، زمان کمتری را شامل می‌شود. به عبارت دیگر، مدت زمان لازم برای بازگویی روایت کمتر از مدت زمان واقعی حوادثی است که اتفاق افتاده‌اند. واژه «سرعت» در بطن این روایت، گواهی بر شتاب و چگونگی بازگویی داستان است. «پنهان کردن مسائل از رئیس جمهور آیونیه سودی نداشت، زیرا با سرعت و به کمک منابع اطلاعاتی و جاسوس‌هایشان تمام حقایق را کشف می‌کردند» (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۷۹).

واژه «سرعت» نشان‌دهنده شتاب و بسامد کوتاه‌مدت اتفاقات است و اهمیت آن یکی از عناصر اصلی ژانر علمی تخیلی محسوب می‌شود. این شتاب، نوعی پیشگویی از آینده را نقل می‌کند و بر علومی که هنوز در دسترس بشر نیست، تأکید دارد. بخش عمده‌ای از دیرش روایی داستان، از نوع «درنگ» است. راوی برای ارائه اطلاعات دقیق و آگاه کردن خواننده، از خاطرات به صورت توصیف‌های دیداری، درنگ‌های ذهنی بهره می‌برد. واژگان مرتبط با سرعت دو مفهوم متفاوت را منتقل می‌کنند: روایت علمی

پیشگویانه و اشاره به اینکه داستان حقیقی، زمان بیشتری را شامل می‌شود (همان، ص. ۳۹).

۴-۶. بسامد روایی سفینه جهش

«بسامد» سومین عنصر مهم در زمان روایی، پس از نظم و دیرش، نقش بسیاری در ساختار روایت ایفا می‌کند. این مفهوم به تعداد یا تکرار رخدادها در داستان و ارتباط آن با زمان در روایت می‌پردازد. بسامد به بازنمایی کمی یک رخداد اشاره دارد و می‌تواند شامل تکرار داستانی و روایی باشد. ژرار ژنت در کتاب *آرایه‌های ۳* این مفهوم را به‌عنوان یکی از جنبه‌های اساسی زمان روایی معرفی می‌کند. از نظر ژنت بسامد به تکرار یا عدم تکرار رخدادها در داستان مرتبط است و به این پرسش پاسخ می‌دهد که یک رخداد چند بار در روایت تکرار شده است (Genette, 1972, p.145). بسامد نقش مهمی در شکل‌گیری داستان دارد و بر درک مخاطب تأثیر می‌گذارد. ریمون کنان^۸ بر اهمیت آن تأکید کرده و آن را رابطه تکرار یک رخداد در داستان و روایت آن در متن می‌داند (ریمون کنان، ۱۳۸۷، ص. ۷۸). نامور مطلق در کتاب *تراروایت* می‌گوید: بسامد دارای گونه‌های مختلفی است که نیاز به بررسی دقیق‌تری دارند. این گونه‌ها شامل:

۱. تکرار داستانی: مربوط به تکرار خود رخدادها.
۲. تکرار روایی: مربوط به نحوه بازگویی یا روایت این رخدادها (نامور مطلق، ۱۳۹۹، ص. ۱۳۱).

در داستان جهش *خاطرات روز بعد*، گره داستانی از طریق تجربه فرمانده «جیمز» شکل می‌گیرد و او حضور سفینه را اعلام می‌کند (قصاع، ۱۳۸۵، ص. ۱۳). ارتباط سفینه‌ای که توسط فرمانده جیمز مشاهده می‌شود، با تصویر آن بر روی صفحه کامپیوتر

«محمد» در حین گفت‌وگوی او با مادرش که همسر «حسین علوی»، دانشمند وقت ایران است، به وضوح قابل مشاهده است. هنگامی که مادر از «محمد» می‌پرسد که آیا این سفینه مشکلات تکنیکی دارد، او در پاسخ می‌گوید: «می‌دانم. اما خودم هم نمی‌دانم چرا این سفینه را کشیدم» (همان، ص. ۲۴). حسین نیز در بازگشت از سفرش برای تحویل صفحه لیزری مجدداً متوجه روایت جدیدی از سفینه جهش روی صفحه لیزری شد: «چگونه امکان داشت محمد سفینه‌ای بکشد که با تصویر ضبط‌شده بر صفحه لیزری ضبط‌شده در سال ۱۳۹۵ شباهت کامل داشته باشد؟ اکنون سال ۱۵۴۵ هجری شمسی بود» (همان، ص. ۵۲). بسامد روایت سفینه مرموز در جلسه چون هوا^۹ با دبیر کل سازمان ملل نیز قابل بررسی است. «طبق قوانین بین‌المللی تقاضا کردم اطلاعات ضبط‌شده بر صفحه لیزری رایانه را در اختیارم قرار دهند» (همان، ص. ۵۸)، چون هوا موضوع گرفتاری پایگاهش در میدان انرژی سفینه مزبور را به اطلاع وفایی می‌رساند و به او نشان می‌دهد که تصویر سفینه روی صفحه لیزری، همان سفینه بیگانه است (همان، ص. ۶۴). علوی و وفایی واوزال، مدیر مرکز علوم رایانه‌ای، در ملاقات خود مجدداً صفحه رایانه‌ای را رونمایی کردند؛ آنگاه اوزال تأکید کرد: «هر کس ظاهر سفینه را می‌بیند، می‌فهمد که در ساخت آن از اصول آیرودینامیک استفاده نشده است» (همان، ص. ۷۱).

مسئله سفینه و پیدا کردن راه‌حل بین سران ملل اسلامی موضوعی است که خواننده بار دیگر آن را از زبان شخصیت‌های مختلف می‌شنود. برای مثال، کوکلان بیک، نماینده ترکمنستان، در این زمینه می‌گوید: «خودمان هم می‌دانیم که این سفینه در کشور ما و یا در قلمرو فضایی ما ساخته نشده است» (همان، ص. ۸۵) و همین‌طور شفیق احمد نماینده اندونزی که گفت: «سفینه‌ای به این بزرگی و عظمت باید سرنشینانی نیز داشته

باشد» (همان) در ملاقات محمد علوی و پیرمرد یعنی همان علی یزدانی، روایت دیگری از سفینه طراحی شده را می‌بینیم که محمد برای پیرمرد توضیح می‌دهد: «ناگهان تصمیم گرفتم نقاشی بکشم و این سفینه را کشیدم» (همان، ص. ۱۴۴).

در برخورد با دیگر سران ملل، وفایی روایتی از سفینه مرموز را برای جلوگیری از فاجعه و قانع کردن ملل دیگر در ذهنش مرور کرد: «اگر سرنشینان سفینه مرموز خشمگین می‌شدند فقط خدا می‌دانست به کمک انواع سلاح‌های فوق مدرن و ناشناخته‌شان چه بلایی بر نیروهای زمینی می‌آوردند» (همان، ص. ۲۱۷). پیوستن سفینه «پروژه جهش» به پایگاه زیرزمینی در کویر، نشان‌دهنده رخدادی جدید و غیرقابل بازگویی است. این اتفاق، ادامه داستان را به شیوه‌ای متفاوت روایت می‌کند: «بار دیگر پرتو شبه مانند میدان انرژی سفینه را احاطه کرد و در یک لحظه دهها پرتو به سوی تمام خودروهای هوایی و جنگنده‌ها تابید. موتور تمام آن‌ها خاموش شد و همگی به سوی زمین سقوط کردند» (همان، ص. ۲۲۸). در پایان داستان وفایی به یاد علوی و یزدانی آرزویی برای فرزندانش می‌کند: «آنان را طوری تربیت کند که هنگام دیدار مجدد سفینه عظیم از زمین، جزو شایستگان باشند» (همان، ص. ۲۴۳).

۵. نتیجه

گره اصلی داستان به یک سفینه متفاوت و عجیب در مدار زمین مربوط می‌شود که نیروگاه تحت سرپرستی «جانسون» در میدان انرژی این سفینه عجیب گیر افتاده است. این داستان شامل سه روایت موازی است که برای کشف حقیقت درباره این سفینه و چگونگی ایجاد آن، از تکنیک پس‌نگری استفاده می‌کند. پس‌نگری در این داستان به ۱۷۰ سال پیش برمی‌گردد، اما برای بازگویی آن از تکنیک سرعت و درنگ ذهنی، همراه

با توصیف‌هایی برای واقعی نشان دادن این داستان، بهره گرفته شده است. تکنیک دیرشی کاهشی به نویسنده این امکان را می‌دهد که طول داستان ۱۷۰ ساله را در کم‌تر از ۵۰ صفحه به تصویر بکشد و به این ترتیب، سرعت بازگو کردن و پس‌نگری بسیار بیشتر از مدت زمان داستان است. این سرعت بالای روایت باعث می‌شود که خواننده به آسانی بتواند با زمان‌های مختلف داستان ارتباط برقرار کند و در عین حال با نکات کلیدی پیشرفت‌های تکنولوژیکی و تحولات اجتماعی آشنا شود. استفاده از تکنیک سرعت همراه درنگ و توصیف، به افزایش تأثیرگذاری داستان کمک می‌کند و به خواننده اجازه می‌دهد تا درک بهتری از پیچیدگی‌های موجود در داستان و مسائلی که باید در برابر آن‌ها قرار گیرد، پیدا کند.

بنابراین، با توجه به این روش روایت، داستان به شکلی کارآمد و جذاب ارائه می‌شود و خوانندگان را به کشف عمیق‌تر موضوعات علمی - تخیلی مطرح‌شده به کمک تکنیک دیرشی افزایشی، ترغیب می‌کند. این تکنیک‌ها علاوه بر اینکه به پیشبرد داستان‌های علمی تخیلی کمک می‌کنند، پیوندهای منطقی جالبی نیز میان روایت‌های مختلفی که دستاوردهای علمی گروه جهش به وجود می‌آورند و زمینه را برای تفکر درمورد موضوعاتی چون علم، قدرت و پیامدهای آن فراهم می‌آورند. در طول این داستان علمی تخیلی با پیش‌فرض اینکه این ژانر ادبی در روایت پیش‌نگر جایگاه ویژه‌ای دارد و همواره توقع روایت پیش‌نگر می‌رود، نویسنده دستاوردهای علمی را به گونه‌ای بازگو می‌کند که در روایت آن‌ها، شخصیت‌ها برای دریافت ماجرا باید به گذشته و خاطرات رجوع کنند، اما درنهایت، خواننده با نوعی پیش‌نگری و تکنیک دیرش کاهشی در روایت این داستان همراه می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Sterne Lawrence
2. Robert Bly
3. Gerard Genette
4. Abbot, H. Porter
5. Michael T. Toland
6. anachronie
7. Jakob Lothe
8. Shlomit Rimon-Kenan
9. Chon Hova

منابع

- ابوت، اچ. (۱۳۹۸). *سواد روایت*. ترجمه ر. پورآذر و ن. اشرفی. تهران: اطراف.
- استرن، ل. (۱۹۷۹). *زندگی و عقاید آقای تریسترام شندی*. ترجمه ا. یونسی. تهران: نگاه.
- تدوروف، ت. (۱۳۹۸). *بوطیقای ساختارگرا*. ترجمه م. نبوی. تهران: آگه.
- تولان، م. (۱۳۹۸). *روایت‌شناسی. درآمدی زبان‌شناختی - انتقادی*. ترجمه سیده ف. علوی و ف. نعمتی. تهران: سمت.
- ریمون کنان، ش. (۱۳۸۷). *روایت داستانی: بوطیقای معاصر*. ترجمه ا. حری. تهران: نیلوفر.
- ژنت، ژ. (۱۳۹۹). *گفتمان روایی رساله‌ای در روش تحقیق*. ترجمه م. طیورپرواز، و م. سجودی مقدم. تهران: مهراندیش.
- فرهادپور، م. (۱۳۸۳). *سراغاز علمی تخیلی پیش از شکل‌گیری ژانر. فارابی، ۱۴، ۱۹۴ - ۲۰۶*.
- فرهادپور، م. (۱۳۸۳). *شمایل‌های ادبیات علمی تخیلی. فارابی، ۱۴، ۳۱۰ - ۳۱۶*.
- قصاع، م. (۱۳۸۵). *جهش خاطرات روز بعد*. تهران: آسیم.
- قصاع، م. (۱۳۹۷). *پژوهشی در ادبیات و اندیشه‌های علمی تخیلی*. تهران: باژ.
- لاج، د. (۱۳۹۷). *هنر داستان‌نویسی، با نمونه‌هایی از متن‌های کلاسیک و مدرن*. ترجمه ر. رضایی. تهران: نشر نی.

لوته، ی. (۱۳۸۶). مقدمه بر روایت در ادبیات و سینما. ترجمه ا. نیک فرجام. تهران: مینوی خرد.

لینت ولت، ژ. (۱۳۹۰). رساله‌ای در باب گونه‌شناسی روایت. نقطه دید. ترجمه ع. عباسی و ن. حجازی. تهران: علمی فرهنگی.

نامور مطلق، ب. (۱۳۹۹). ترا روایت، روابط بیش‌متنی روایت‌ها. تهران: سخن.

نامور مطلق، ب. (۱۴۰۲). دیرش روایی. تهران: سخن.

References

- Abbott, H. P. (2019). *The Cambridge Introduction to Narrative*. Translated by R. Pourazar and N. Ashrafi. Atraf [in Persian].
- Farhadpour, M. (2004). The Beginning of Science Fiction before the Formation of the Genre. *Farabi*, 14, 194–206 [in Persian].
- Farhadpour, M. (2004). Literary Icons of Science Fiction. *Farabi*, 14, 310–316 [in Persian].
- Genette, G. (2020). *Narrative Discourse: An Essay in Method*. Translated by Maryam Tayourparvaz and Mehdi Sajoodi Moghadam [in Persian].
- Genette, G. (1982). *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Edition du Seuil.
- Ghasa, M. (2006). *The Leap: Memories of the Next Day*. Asim Publications [in Persian].
- Ghasa, M. (2018). *A Study of Science Fiction Literature and Thought*. Baj [in Persian].
- Milly, J. (2010). *Poétique des textes*. Paris: Armand Colin
- Lintvelt, J. (2011). *Essai de typologie narrative: Le "point of view"*. Translated by A. Abbasi and N. Hejazi. Scientific and Cultural [in Persian].
- Lodge, D. (2018). *The Art of Fiction: Illustrated from Classic and Modern Texts*. Translated by R. Rezaei. Ney [in Persian].
- Lothe, J. (2007). *Narrative in Literature and Cinema: An Introduction*. Translated by O. Nikfarjam. Minuye Kherad [in Persian].
- Namvar Motlagh, B. (2020). *Metanarrative: Intertextual Relations of Narratives*. Sokhan [in Persian].
- Namvar Motlagh, B. (2023). *Narrative Duration*. Sokhan [in Persian].

- Rimmon . Kenan, S. (2008). *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*.
Translated by A. Horri. Niloufar [in Persian].
- Sterne, L. (1979). *The Life and Opinions of Tristram Shandy, Gentleman*.
Translated by E. Younesi. Negah [in Persian].
- Stone, L. (1979), The revival of narrative: Reflections on a new old history,
Past and Present, 85, 3. 24.
- Todorov, T. (2019). *The Poetics of Structuralism*. Translated by M. Nabavi.
Agah [in Persian].
- Todorov, T. (1973), Introduction à la littérature fantastique. Paris: Le Seuil.
- Toolan, M. (2019). *Narratology: A Linguistic . Critical Introduction*.
Translated by F. Alavi and F. Nemati. SAMT Publications [in Persian].